

Відмінність і подібність систем вищої філологічної освіти України та європейських держав

Стрелок Надія Володимирівна¹, Самелюк Аліна Володимирівна²,
Мітькіна Євгенія Миколаївна³

Опубліковано	Секція	УДК
03.04.2023	Освіта/Педагогіка	378.147:811.111

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7724475>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті з'ясовано, що філологічна освіта в Україні та європейських країнах відіграє важливу соціальну та загальнокультурну роль. Проаналізовано формування європейсько-орієнтованого освітнього простору в Україні та впровадження європейських стандартів у системі вищої філологічної освіти. На основі аналізу науково-педагогічної літератури й освітніх програм закладів вищої освіти європейських країн (Польщі, Литви, Австрії, Німеччини та ін.) схарактеризовано особливості систем вищої філологічної освіти, вичленено відмінні та подібні ознаки. З'ясовано, що система вищої філологічної освіти в Україні має низку подібностей із системами європейських країн. Вони стосуються нормативних документів, концептуальних засад та організаційних особливостей. Водночас відмінності полягають у тривалості та змісті освітніх програм, можливості отримання додаткової несуміжної спеціальності, професійній орієнтованості навчання та матеріально-технічному забезпеченні. Для вдосконалення системи вищої філологічної освіти в Україні нами розроблено рекомендації.

Ключові слова: система вищої філологічної освіти, євроінтеграція, цифровізація, інтернаціоналізація, децентралізація, зміст підготовки.

Differences and similarities of systems of higher philological education in Ukraine and European countries

Annotation. The article proves that currently Ukraine is facing reforms and transformations oriented towards European integration of the system of higher education. The analysis of normative documents and scientific literatures shows that a number of positive changes in Ukraine have been implemented such as improvements of legislation, approximation of national and local documents to European standards, creation of the system of ensuring the quality of education. We conducted the detailed comparative analysis of systems of higher philological education in Ukraine and in European countries like Germany, France, Austria, the Netherlands, Poland, Latvia, Lithuania, and Estonia to find out differences

¹ старший викладач загальноакадемічної кафедри іноземних мов, Військова академія, 65009, Україна, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 10, <https://orcid.org/0000-0002-6953-9333>

² старший викладач кафедри спеціальної мовної підготовки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 03680, Україна, Київ, Ломоносова, 81, <https://orcid.org/0000-0003-1905-0422>

³ старший викладач кафедри іноземних мов, Військова академія, 65009, Україна, Одеса, Фонтанська дорога, 10, <https://orcid.org/0000-0002-8311-4905>

and similarities. The study of general principles of the systems of higher philological education showed that Ukraine has many similarities and it is creating the modernized model of professional training. At the same time, some differences include the duration of educational programs since it is longer in Ukraine in comparison with the most European countries. The analysis of organization peculiarities of the systems of higher philological education demonstrate that future philologists are trained in universities or linguistic institutes and two-level system of higher education is applied. Other differences concern the content of professional training of future philologists as Ukrainian higher educational institutions provide a number of obligatory subjects and some of them are not related to philology. During the research we found that students prepare bachelor's thesis and undergo practical training in all the institutions. To enhance the efficiency of educational process in Ukrainian higher educational institutions of philological profile, the recommendations were elaborated. They include the following: digitalization, internationalization, decentralization, professional orientation of educational programs, extensive use of information and communication technologies as well as innovative teaching methods, implementation of competence-based approach, and improvement within the content of professional training of future philologists.

Keywords: system of higher philological education, European integration, digitalization, internationalization, decentralization, content of training.

Вступ

Освітня система є однією з найважливіших складових частин розвитку держави та формування громадянського суспільства. Вхідження України до єдиного європейського та світового освітнього простору передбачає ретельне вивчення зарубіжного досвіду та зумовлює необхідність модернізації вітчизняної системи вищої освіти на рівні міжнародних вимог, її оновлення та пошуку оптимальних шляхів її удосконалення. Порівняльний аналіз освітніх програм підготовки майбутніх філологів в Україні та європейських країнах сприяє розробці єдиних стандартів освіти, впорядкуванню кваліфікацій і запровадженню еквівалентних навчальних дисциплін. Крім того, виявлення відмінних і подібних, засвоєння позитивних рис європейської системи освіти в українських закладах вищої освіти (далі – ЗВО) забезпечують реалізацію якісних змін в організації підготовки майбутніх фахівців у галузі філології, здатних до інноваційної діяльності.

Сьогодні реформотворчі процеси орієнтовані на оновлення вітчизняної системи вищої освіти з урахуванням досвіду країн-членів Європейського Союзу та вироблення кроків імплементації норм чинного європейського законодавства у практику вищої освіти нашої держави [1]. Позитивними ознаками формування європейсько-орієнтованого освітнього простору стало прийняття Законів України «Про вищу освіту» (2016 р.), «Про освіту» (2017 р.), Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки (2020 р.), Національної рамки кваліфікацій (2020 р.). Також каталізатором позитивних змін у вищій освіті та формування культури її якості стало утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (2015 р.) та затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти (2015 р.) на засадах визначених ціннісних орієнтирів із використанням кращих світових практик [2]. Водночас внаслідок реформ було затверджено перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (2015 р.), та було введено в дію Стандарти вищої освіти України для спеціальності 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня (2019 р.), другого магістерського рівня (2019 р.) та третього рівня (доктор філософії) (2018 р.).

В Україні й у європейських країнах філологічна освіта відіграє важливу соціальну та загальнокультурну роль, що зумовлено підвищенням значення гуманітарних знань в умовах демократизації суспільного життя та формування відкритого суспільства [3]. Очевидно, що сьогодні професії, дотичні до філологічної галузі, зазнають значних трансформацій, пов'язаних із технологізацією сфери, новими запитами трудового ринку, змінами в організації праці через пандемію COVID-19 [4], а також через широкомасштабну збройну агресію російської федерації. Це вимагає пошуку нових підходів до підготовки майбутніх філологів нової формації, здатних працювати в умовах суспільства, що змінюється. Крім того, проблема модернізації вищої філологічної освіти в Україні з урахуванням викликів глобалізації та процесів євроінтеграції є особливо актуальною, оскільки філологія залишається однією із найбільш популярних спеціальностей в Україні. Так, у 2022 році 35596 студентів обрали своїм основним фахом філологію, яка стала третьою за кількістю студентів після права та комп'ютерних наук [5].

Чимало науковців аналізують тенденції розвитку вищої освіти у європейських країнах і засади впровадження єдиного європейського освітнього простору в Україні з метою модернізації вітчизняної системи вищої освіти. Значний внесок в аналіз особливостей розвитку вищої освіти в Україні в умовах євроінтеграції зробили Л. Корж-Усенко, П. Рибалко, [1], І. Соколова [2], В. Антонюк [6], О. Локшина [7], С. Сас [8] О. Максименко [9]. Систему вищої філологічної освіти в Україні та перспективи її розвитку досліджували І. Харченко [3], Я. Дьячкова [10], Є. Ємельянова, Д. Мовчан [11], Я. Фабрична [12]. Питання модернізації філологічної освіти в Україні були предметом наукових розвідок Т. Видайчук, Н. Русаченко [13], Л. Харітоненко [14]. Водночас аспекти розвитку філологічної освіти у країнах Європейського Союзу вивчали І. Харченко [3], О. Локшина [7], Н. Батечко [15], М. Іконнікова [16], Л. Заюкова [17], О. Лабащук [18], А. Сбруєва [19], В. Сокаль [20], О. Стойка [21], О. Шапран [22]. Т. Салтикова досліджувала досвід Франції [23], І. Озарчук – країн Балтії [24], Г. П'ятакова – країн Східної Європи [25].

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених компаративному аналізу систем вищої освіти України та європейських країн, сьогодні лише незначна кількість робіт пропонує систематизацію матеріалу, що стосується вищої філологічної освіти. Крім того, з огляду на динамічні зміни у системах вищої освіти різних країн і необхідність впровадження європейських стандартів в освітню політику України, вивчення відмінних і подібних ознак систем вищої філологічної освіти європейських країн є актуальним завданням.

Мета статті – проаналізувати й узагальнити досвід європейських країн щодо підготовки майбутніх філологів, а також вичленити основні відмінності та подібності з метою їх подальшого врахування в організації освітнього процесу в українських ЗВО.

Результати

Для здійснення компаративного аналізу систем вищої філологічної освіти в Україні та європейських країнах було обрано такі країни, як Німеччина, Франція, Австрія, Нідерланди, Польща, Литва, Латвія, Естонія, оскільки потрібно проаналізувати особливості систем вищої філологічної освіти європейських країн, котрі належать до різних груп. Так, усі обрані країни є учасниками ООН, ОЕСР, НАТО, ЄС. Німеччина і Франція належать до групи економічно розвинених країн і є ініціаторами Болонського процесу. Австрія та Нідерланди – малі промислово розвинені країни, а Польща, Естонія, Литва та Латвія – постсоціалістичні країни перехідної економіки, яким притаманні спільні з Україною проблеми.

Спершу розглянемо загальні засади впровадження освітніх програм у ЗВО різних країн. Очевидним стає той факт, що, визначивши національні пріоритети у галузі вищої освіти, Україна поступово створює модернізовану модель вищої освіти європейського зразка. Це стосується і гармонізації законодавства у галузі вищої освіти, затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, забезпечення якості вищої освіти, а також введення дворівневої системи вищої освіти, тривалості їх навчання. Сьогодні відмінності спостерігаємо у тривалості освітніх програм. Так, в Україні здобуття вищої філологічної освіти триває порівняно довше, ніж у європейських країнах, хоча ведуться розмови щодо скорочення фактичного часу для здобуття другого (бакалаврського) рівня вищої освіти [6; 7; 15; 19]. Наша держава підтвердила готовність імплементації основних положень Болонської декларації, у тому числі введення єдиного загальноєвропейського додатку до диплома про вищу освіту, запровадження єдиного механізму зарахування засвоєння обсягу знань у кредитних одиницях ECTS; підвищення мобільності; підвищення якості освіти; запровадження спільних освітніх програм; зміцнення інтеграції науки й освіти тощо [11].

У таблиці 1 представлено компаративний аналіз загальних засад систем вищої філологічної освіти в Україні та європейських країнах, а саме: законодавства у галузі вищої освіти, галузей знань і спеціальностей, рівнів вищої філологічної освіти, які порівнюються, а також тривалості навчання та кількості кредитів.

Таблиця 1

Компаративний аналіз загальних засад систем вищої філологічної освіти в Україні та європейських країнах

Україна	ЄС
Законодавство у галузі вищої освіти	
Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту»; постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах», «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність»	Велика хартія університетів; Лісабонська конвенція (1997 р.), Сорбонська декларація (1998 р.), Болонська декларація (1999 р.); Конвенція про визнання кваліфікацій із вищої освіти в європейському регіоні (1997 р.), Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2005, 2015 рр.); Конвенція Європейських закладів освіти (2001 р.); національне законодавство країн ЄС; комюніке зустрічі Європейських Міністрів освіти
Законодавство щодо євроінтеграції в освіті	
Приєднання до Болонського процесу (2005 р.), Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Глава 23 «Освіта, навчання та молодь» (2014 р.)	
Галузь знань і спеціальність	
Згідно з переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 035 Філологія	За Міжнародною стандартною класифікацією освіти Галузь знань: 02 Гуманітарні науки (Arts and Humanities) Спеціальність: 023 Мови (Languages)
Рівні вищої філологічної освіти, які порівнюються	

Бакалавр, магістр	Бакалавр, магістр
Тривалість навчання за рівнями навчання	
Бакалавр – 4 роки Магістр 1,5–2 роки	Бакалавр – 3–4 роки Магістр – 1–2 роки
Кількість кредитів ЄКТС	
Бакалавр – 240 Магістр – 90–120	Бакалавр – 180–240 Магістр – 60–120
Установа забезпечення якості вищої філологічної освіти	
Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти	Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти

Джерело: розроблено автором на основі [6; 7; 11; 15; 19]

Університети Європи пропонують студентам різні організаційні моделі підготовки майбутніх філологів. Проаналізуємо детальніше особливості систем вищої філологічної освіти у різних європейських країнах.

В Австрії переважають дві моделі підготовки майбутніх фахівців: одночасна та послідовна. Перша модель передбачає вивчення теорії та практики одночасно, а за другої студенти здобувають кваліфікацію, здійснюючи наукові дослідження. Крім того, програми підготовки філологів в австрійських університетах передбачають можливість отримання основної та додаткової спеціалізації [20]. В Австрії запроваджено інтегрований підхід до навчання, а фахові дисципліни викладаються іноземною мовою [16].

Система вищої філологічної освіти Нідерландів перебуває у процесі трансформацій, зумовлених Болонським процесом. Вищу філологічну освіту можуть здобути випускники загальноосвітньої школи, а після здобуття ступеня бакалавра студенти мають змогу продовжити навчання на магістерській програмі без вступних іспитів [20].

У Німеччині засвоєння теоретичних основ педагогічної діяльності і є власне навчанням в університеті. Студенти здобувають теоретичні знання та знайомляться із компонентами практичної підготовки. Друга фаза – стажування за спеціальністю в державних чи приватних установах. Під час третьої фази студент може отримати додаткову спеціалізацію, причому не споріднену із філологією (напр., англійська мова та хімія тощо) [20]. У німецьких університетах філологічна освіта передбачає зазвичай вивчення двох іноземних мов, одна з яких доповнена семінарами з перекладу за певною тематикою на вибір, як-от: інженерні науки, право, медицина, економіка [17]. Вивчення іноземної мови передбачає розвиток навичок усного та писемного мовлення, вивчення культури країни, мова якої вивчається. Особливістю філологічних програм на бакалаврському рівні вищої освіти є те, що навчальні дисципліни поділяються на базову обов'язкову частину та варіативну, котра забезпечує поглиблені знання та навички для майбутньої професійної діяльності чи до навчання у магістратурі.

Для Австрії, Нідерландів і Німеччини характерною є послідовна модель здобуття вищої філологічної освіти, що означає отримання ступеня магістра після завершення бакалаврської програми за тією самою спеціальністю.

У Франції вища філологічна освіта за бакалаврським рівнем передбачає два роки навчання в університеті, коли студенти здобувають теоретичні знання, а потім – два роки вдосконалення практичних навичок під час практичної підготовки та вивчення вибіркового навчальних дисциплін. Тривалість, зміст і рівень освітніх програм різняться залежно від очікуваних компетенцій і від того, які мови вивчають [17; 23]. Для Франції є типовим навчання на самостійних магістерських програмах, котрі фактично є додатковою спеціалізацією для майбутніх фахівців. Значна увага у французьких

університетах приділяється практичній підготовці, у тому числі й за кордоном. Для майбутніх перекладачів практична підготовка може відбуватися у рамках міжнародної мережі віртуальних бюро перекладів «International Network of Simulated Translation Bureaus (INSTB)», де студенти мають змогу моделювати умови діяльності перекладацької компанії, а для майбутніх вчителів іноземної мови – на базі педагогічних майстерень, де студенти можуть вдосконалити методичні навички [12].

В університетах Фінляндії підготовка філологів здійснюється як очно, так і в дистанційному форматі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) [12]. Після опанування теоретичного блоку студенти проходять стажування у перекладацьких компаніях чи державних установах під керівництвом досвідчених перекладачів, у міжнародних організаціях, у тому числі у Центрі перекладів Європейської Комісії.

Для країн Балтії (Естонії, Латвії та Литви) спільною ознакою системи вищої філологічної освіти є багатомовність, а також викладання фахових дисциплін іноземною мовою. Крім того, особливе значення набуває питання мовної політики ЗВО, яке вирішується на рівні Міністерств освіти та науки. Окрема частка дисциплін обов'язково викладається державною мовою. Також серед студентів-філологів у цих країнах дедалі популярнішими стають подвійні профілі вищої освіти [24].

Вища освіта Республіки Польща нині перебуває у стані активної трансформації, що робить її подібною до української. Так, у 2018 році у Польщі було прийнято Закон «Про вищу освіту і науку», спрямований на європейську інтеграцію держави, розширення університетської автономії та подальше дерегулювання [8]. Згідно із польським законодавством підготовка філологів здійснюється в академічному університеті категорії А+, А чи В+, котрий здійснює освітню і наукову діяльність. В освітній процес польських університетів активно впроваджуються інноваційні методи навчання, широко використовуються ІКТ [16].

В Україні підготовка майбутніх філологів здійснюється як у класичних університетах на філологічних факультетах, так і в ЗВО педагогічного профілю. Система вищої філологічної освіти в Україні є дворівневою і послідовною; включає теоретичну, практичну та науково-дослідну підготовку. Освітня програма складається з нормативної та варіативної частини. Перелік навчальних дисциплін визначається державним стандартом вищої освіти, який передбачає логічну послідовність їх вивчення. Я. Дьячкова й А. Сизенко [10] зазначають, що сучасний стан вищої філологічної освіти в Україні характеризується такими особливостями, як: демократизація та гуманізація навчання; оновлення освітніх і галузевих стандартів; імплементація компетентнісного підходу; створення більш сучасних методичних інструментів; удосконалення технологій навчання; широке використання ІКТ.

Пошук відмінних і подібних ознак систем вищої філологічної освіти передбачає і детальний аналіз змісту підготовки майбутніх філологів. Так, для цього порівнюємо освітні програми окремих ЗВО України та європейських країн за бакалаврським рівнем вищої освіти, а саме: Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Україна) [26], Університету Миколая Коперника (Польща) [27], Вільнюського університету (Литва) [28], Фрайбурзького університету (Німеччина) [29] та Віденського університету (Австрія) [30]. Тривалість програм становить 3–4 роки, а зміст включає обов'язкову та вибірковою частину. В Україні освітня програма розрахована на 3 роки і 10 місяців (240 кредитів ЄКТС), водночас у більшості європейських країн підготовка бакалавра-філолога триває 3 роки (180 кредитів ЄКТС). В Україні обов'язковий блок включає філологічні та літературознавчі навчальні дисципліни, а також загальноосвітні (Філософія, Основи екології тощо). У європейських університетах навчальні дисципліни обов'язкового блоку є виключно дотичними до

спеціалізації. Крім того, для системи вищої філологічної освіти у Німеччині типовим є отримання додаткової спеціалізації, яка може належати до іншої галузі наук (Економіка, Політологія та ін.), також існує програма подвійних дипломів. У всіх країнах обов'язкове написання кваліфікаційної роботи бакалавра. Надалі випускники можуть вступати на магістерську програму за спеціальністю. У таблиці 2 представлено аналіз освітніх програм за спеціальністю «Філологія / Мови» в університетах України та європейських країн.

Таблиця 2

Аналіз освітніх програм за спеціальністю «Філологія / Мови» в університетах України та європейських країн

Україна	Польща	Литва	Німеччина	Австрія
Назва ЗВО				
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	Університет Миколая Коперника	Вільнюський університет	Фрайбурзький університет	Віденський університет
Галузь знань/Спеціальність/Спеціалізація				
Гуманітарні науки Філологія/ Германські мови і літератури (переклад включно), перша англійська	Гуманітарні науки Мови	Гуманітарні науки Мови	Гуманітарні науки Мови	Гуманітарні науки Мови
Освітня програма				
Англійська філологія та переклад, дві західноєвропейські мови	Англійська філологія	Англійська філологія	Англійські й американські студії	Англійські й американські студії
Тривалість програми / кількість кредитів ЄКТС				
3 р. 10 міс. / 240 кредитів ЄКТС	3 р. / 180 кредитів ЄКТС	4 р. / 240 кредитів ЄКТС	3 р. / 180 кредитів ЄКТС	3 р. / 180 кредитів ЄКТС
Обов'язковий блок				
Практичний курс англ. мови; Теорія англ. мови; Основи сучасної лінгвістики; Лінгвокраїнознавство; Практика перекладу, Історія	Британська культура; Британська література; Граматика англ. мови; Латинь; Вступ до літературознавства; Фонетика; Практичний курс	Сучасна англ. мова; Фонетика англ. мови; Граматика англ. мови; Вступ до лінгвістики; Історія Великої Британії; Стародавня література; Лексикологія та	Вступ до лінгвістики; Вступ до лінгвокраїнознавства; Граматика і письмо; Практичний курс англійської мови;	Інтегровані мовні навички; Практичний курс англ. мови; Вступ до мовознавства; Вступ до літературознавства;

зарубіжної літератури; Укр. мова і література; Практичний курс другої мови; Вступ до університетських студій; Науковий образ світу; Основи екології; Українська та зарубіжна культура; Філософія; Соціально-політичні студії; Трудове право й основи підприємницької діяльності; Практична підготовка Кваліфікаційна робота	англ. мови; Ділова англ. мова; Американська культура; Американська література; Міжкультурна комунікація; Переклад; Порівняльна граматики; Вступ до літературознавства; Теорія дискурсу; Методика навчання англ. мови; Міжкультурна компетентність; Академічне письмо; Стилїстика; Кваліфікаційна робота	лексикографія; Вступ до літературознавства; Сучасна лінгвістика: теорії і методи дослідження; Вступ до семантики; Історія англійської літератури XVIII-XIX століть; Кваліфікаційна робота	Лінгвістика англійської мови; Літературознавство; Британська і постколоніальна література; Північно-американська література; Друга іноземна мова; Переклад; Кваліфікаційна робота бакалавра	Вступ до культурознавства; Вступ в англійську культуру та суспільствознавство; Вступ до лінгвістики; Критичне читання; Практична фонетика і усне спілкування англ. мовою; Англійська в професійному контексті; Кваліфікаційна робота
---	---	---	---	--

Вибірковий блок

Вибірковий блок 1. «Лінгвістика. Англійська мова у фаховій комунікації»	Мовне спілкування з елементами логіки; Література і культура сьогодні; Мова і медіа; Сучасне американське телебачення; Література і кіно у Великій Британії	Педагогіка; Американська новела / Теорія метафори / Соціолінгвістика / Історія англ. мови; Ділова англ. мова / Науковий дискурс / Готична література / Психолінгвістика; Драма ХХ століття / Діалекти англ. мови / Аналіз дискурсу / Шекспірознавство; Функціональні тексти / Модалі	Вибірковий блок 1. «Класична філологія»	Вибірковий блок 1 «Культурознавство та медіа»;
Вибірковий блок 2. «Лінгвістика. Комунікація у сфері Бізнесу»			Вибірковий блок 2 «Прикладна лінгвістика»	Вибірковий блок 2 «Лінгвістика»;
Вибірковий блок 3. «Лінгвістика. Комунікація у ЗМІ»			Вибірковий блок 3 «Лінгвокраїнознавство»	Вибірковий блок 3 «Літературознавство»

		льність / Прагматика / Медіа дискурс		
Додаткова спеціалізація				
Немає	Немає	Немає	Друга іноземна мова, Історія, Комп'ютерні науки, Теологія, Філософія, Політологія, Економіка, Музика, Мистецтво	Немає
Основний фокус програми				
Загальна освіта з англійської філології. Формування навичок усного та письмового перекладу, організація успішної комунікації англійською мовою.	Вивчення мовних і літературознавчих курсів для оволодіння професією філолога та подальшого вступу на магістерську програму	Підготувати до розуміння лінгвокультурних особливостей; Сформувати англійськомовну компетентність на рівні C1 чи C2; Формування навичок перекладу; Формування дослідницьких навичок	Вивчення англійської мови і літератури, підготовка до усної та письмової комунікації англійською мовою	Володіння англійською мовою на рівні, достатньому для здійснення професійної комунікації; опанування знань із англійської літератури та лінгвокультур-ознавства

Джерело: розроблено автором на основі [26–30].

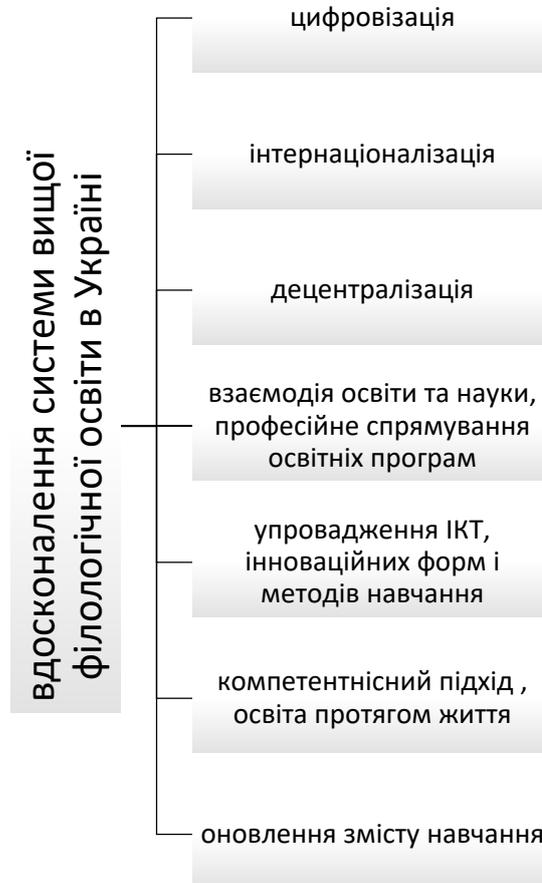
Таким чином, з'ясовано, що системам вищої філологічної освіти європейських країн притаманні такі тенденції [3; 16; 18; 21; 25]: збереження національної мови й елементів національної вищої освіти; децентралізація системи вищої освіти; впровадження ІКТ, поширення дистанційного навчання; цифровізація освітнього процесу, імплементація інноваційних підходів; велика кількість вибірових дисциплін, можливість отримання додаткової спеціальності для студентів-філологів; активізація міжнародного співробітництва й академічної мобільності; професійне спрямування освітніх програм, співпраця із замовниками; взаємодія освіти та науки.

Тож можемо стверджувати, що сучасна система вищої філологічної освіти в Україні знаходиться на етапі трансформації та наближення до європейських стандартів. На рис. 1 зображено кроки вдосконалення системи вищої філологічної освіти в Україні на основі передового досвіду європейських країн.

Підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх філологів передбачає реалізацію таких кроків:

- апроксимації до систем освіти європейських країн, зіставлення ключових компетентностей і наступності освітньої політики України [1; 31];
- забезпечення збалансованості ринку праці фахівців із вищою освітою [1];

- децентралізації системи освіти, що передбачає можливість університету планувати освітню систему, визначати цілі та зміст навчальних програм, методи та критерії оцінювання; оцінювати освітню діяльність; фінансувати освіту [1; 8; 9];

Рис. 1. Вдосконалення системи вищої філологічної освіти на основі досвіду європейських країн.

Джерело: розроблено автором

- запровадження цифровізації освіти, що є особливо актуальним за період пандемії та воєнних дій на території України [13; 14; 21];
- імплементації інноваційних форм і методів навчання для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх філологів, у тому числі методу проєктів, моделювання майбутньої професійної діяльності, інтерактивних методів навчання, тьюторських занять, тренінгів, воркшопів, роботи у малих групах, стажування [4; 12–14; 18; 32];
- оновлення змісту освітніх програм із урахуванням технологічного розвитку суспільства [12];
- використання компетентнісного підходу до підготовки майбутніх філологів як провідного [32; 33];
- формування навичок самоосвіти й освіти протягом життя [33];
- модернізації матеріально-технічного, кадрового та науково-методичного забезпечення освітнього процесу [1];
- реалізації освітньої політики з урахуванням національних пріоритетів та історичних традицій.

Висновки

Сьогодні реформотворчі процеси української системи вищої освіти орієнтовані на її оновлення з урахуванням досвіду країн-членів Європейського Союзу. Позитивними ознаками формування європейсько-орієнтованого освітнього простору є приєднання до Болонського процесу, підписання Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу, прийняття низки нормативних документів, утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, що стало каталізатором позитивних змін у вищій освіті України. З'ясовано, що в Україні й у європейських країнах філологічна освіта відіграє важливу соціальну та загальнокультурну роль, а це вимагає її вдосконалення відповідно до запитів суспільства та рівня технологічного розвитку.

Для здійснення компаративного аналізу систем вищої філологічної освіти в Україні та європейських країнах було обрано такі країни, як Німеччина, Франція, Австрія, Нідерланди, Польща, Литва, Латвія, Естонія. Загальні засади впровадження освітніх програм у ЗВО різних країн свідчать про те, що Україна поступово створює модернізовану модель вищої освіти європейського зразка. Це стосується і гармонізації законодавства у галузі вищої освіти, затвердження перелізу галузей знань і спеціальностей, забезпечення якості вищої освіти, а також введення дворівневої системи вищої освіти, тривалості навчання, запровадження єдиного механізму зарахування засвоєння обсягу знань у кредитних одиницях ECTS. Проте, незважаючи на низку подібностей, в Україні здобуття вищої філологічної освіти триває порівняно довше, ніж у європейських країнах, хоча й ведуться розмови про скорочення фактичного часу для здобуття другого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Крім того, у статті детально проаналізовано різні організаційні моделі підготовки майбутніх філологів в університетах європейських країн. Ми з'ясували, що і в Україні, і в зарубіжних країнах підготовка майбутніх філологів здійснюється переважно у класичних університетах на філологічних факультетах і ЗВО педагогічного профілю. Системи вищої філологічної освіти є дворівневими, включають теоретичну, практичну та науково-дослідну підготовку. Освітня програма за спеціальністю «Філологія / Мови» складається з нормативної та варіативної частини.

Для пошуку відмінних і подібних ознак систем вищої філологічної освіти нами було детально проаналізовано зміст підготовки майбутніх філологів в окремих ЗВО України та європейських країн. Тривалість програм становить 3–4 роки, а зміст включає обов'язкову та вибіркову частину. В Україні освітня програма розрахована на 3 роки і 10 місяців (240 кредитів ЄКТС), водночас у більшості європейських країн підготовка бакалавра-філолога триває 3 роки (180 кредитів ЄКТС). В Україні обов'язковий блок включає філологічні та літературознавчі навчальні дисципліни, а також загальноосвітні. У європейських університетах навчальні дисципліни обов'язкового блоку є виключно дотичними до спеціалізації. Крім того, для системи вищої філологічної освіти у Німеччині типовим є отримання додаткової спеціалізації, яка може належати до іншої галузі наук. В усіх країнах обов'язкове написання кваліфікаційної роботи бакалавра. Надалі випускники можуть вступати на магістерську програму за спеціальністю.

Для підвищення ефективності освітнього процесу нами було виокремлено рекомендації для ЗВО філологічного профілю в Україні. Вони стосуються цифровізації, інтернаціоналізації, децентралізації систем вищої філологічної освіти, взаємодії освіти та науки, професійного спрямування освітніх програм підготовки філологів, упровадження ІКТ та інноваційних методів навчання, імплементації компетентнісного підходу, а також удосконалення змісту підготовки філологів із урахуванням технологізації розвитку суспільства.

Надалі планується дослідити можливості вдосконалення змісту підготовки філологів в українських ЗВО на бакалаврському та магістерському рівнях.

Список використаних джерел

1. Корж-Усенко Л. В., Рибалко П. Ф. Нормативно-правові засади розвитку вищої освіти в Україні в умовах євроінтеграції. *Фізико-математична освіта*. 2021. Вип. 3(29). С. 74–80.
2. Соколова І. Якість вищої освіти та експертний супровід її забезпечення: досвід ЄС. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія «Педагогічні науки»*. 2020. № 2 (63). С. 104–113.
3. Харченко І. І. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку філологічної освіти в Україні та в країнах Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. № 38 (1). С. 73–75.
4. Pietrzak P. Inside and Outside the Translation Classroom. *Research in Language*. 2020. № 18 (2). P. 109–117. DOI: <https://doi.org/10.18778/1731-7533.18.2.07>
5. Барсукова О. У топі – «Право» та Львівська політехніка. Перші результати вступної кампанії-2022. *Українська правда*. 19 жовтня 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/10/19/250913/>
6. Антонюк В. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір для розвитку людського капіталу. *Журнал європейської економіки*. 2021. Т. 20. № 3 (78). С. 573–595.
7. Локшина О. Забезпечення якості вищої освіти в умовах європеїзації освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. № 3–4 (56–57). С. 127–132.
8. Сас С. П. Європейські тенденції та перспективи фінансування вищої освіти і науки. *Економічний форум*. 2022. № 1(1). С. 152–161.
9. Максименко О. Децентралізація в освіті європейських країн: досвід Норвегії. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 77–87.
10. Дьячкова Я. О., Сизенко А. С. Новітні тенденції у викладанні мов: вища школа. *International scientific and practical conference "Pedagogy, psychology and teaching methods: international experience": conference proceedings, July 16–17, 2021*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 185–188.
11. Ємельянова О. В., Мовчан Д. В., Баранова С. В. ХХІ століття – нова ера можливостей для студентів перекладачів. *Проблеми освіти*. 2018. Вип. 89. С. 134–144.
12. Фабрична Я. Г. Сучасні тенденції у професійній підготовці майбутніх перекладачів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2021. № 2 (22). С. 284–290.
13. Видайчук Т. Л., Русаченко Н. П. Модернізація філологічної освіти та науки України: глобалізаційні виклики, аналіз дієвості інноваційних освітніх платформ. *Академічні візії*. 2023. № 16.
14. Kharitonenko L. Innovations and traditions in Ukrainian language teaching at the educational establishments of Ukraine: cases, models of the future. *Futurity Education*. 2022. № 2 (1). P. 57–71. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED.2022.25.03.7>
15. Європейський простір вищої освіти: параметри та експертизи : навчальний посібник / укладачі : Батечко Н. Г., Бульвінська О. І., Локшина О. І., Мосьпан Н. В., Проценко О. Б., Сисоєва С. О., Соколова І. В. ; за ред. Сисоєвої С. О. Київ, 2020. 152 с.
16. Onishchuk I., Ikonnikova M., Antonenko T., Kharcenko I., Shestakova S., Kuzmenko N., Maksymchuk, B. Characteristics of Foreign Language Education in Foreign Countries and Ways of Applying Foreign Experience in Pedagogical Universities in Ukraine. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020. № 12 (3). P. 44–65.

17. Заюкова Л. Особливості професійної підготовки перекладачів у країнах Європейського Союзу. *Діалог культур у Європейському освітньому просторі : матеріали VII Міжнародної конференції, м. Київ, 10 травня 2022 р.* Київ : КНУТД, 2022. С. 213–217.
18. Лабашук, О. Актуальне дослідження про підготовку магістрів-філологів в європейських університетах. *Studia Methodologica*. 2020. № 50. С. 140–142.
19. Сбруєва А. А., Єременко І. В. Формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації освітнього простору : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 254 с.
20. Сокаль В. А. Особливості професійної педагогічної освіти європейських країн. *Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2019. № 83 (1). С. 61–68.
21. Стойка О. Програма дослідження цифровізації професійної підготовки вчителів в окремих країнах Європи. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. № 2 (71). С. 93–97.
22. Вища освіта різних країн світу : монографія / за наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав : ФОРМ Домбровська Я. М., 2020. 488 с.
23. Салтикова Т. О. Особливості організації професійної підготовки вчителів у Франції. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 38. С. 182–187. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.36>
24. Озарчук І. Особливості здобуття іншомовної освіти в закладах вищої освіти країн Балтії. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 4(100). С. 100–103.
25. П'ятакова Г. П. Підготовка магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: виклики, традиції, досвід : навчально-методичний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 246 с.
26. Освітня програма «Англійська філологія та переклад, дві західноєвропейські мови // English Studies and Translation and Two Western European Languages» зі спеціальності 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки». Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2020. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EALsUZ3GTJlUqCI6SzzRZg621s70NXW/view>
27. Filologia angielska. URL: <https://www.human.umk.pl/student-kierunki-filologia-angielska/departament-of-english/>
28. English Philology. URL: <https://www.vu.lt/en/studies/bachelor-and-integrated-studies/english-philology#key-learning-outcomes>
29. Curriculum für das Bachelorstudium English and American Studies. URL: https://senat.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/s_senat/konsolidierte_Bachelorcurricula/BA_EnglishAmericanStudies.pdf
30. English seminar, Albert Ludwig University of Freiburg. URL: <https://www.anglistik.uni-freiburg.de/studiengaenge/ba>
31. Толочко С. В. Аналіз досвіду країн Європейського Союзу у вирішенні сучасних проблем в освіті й науці. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2018. № 6(26). С. 9–15.
32. Jalilbayli O. B. Forecasting the prospects for innovative changes in the development of future linguistic education for the XXI century: the choice of optimal strategies. *Futurity Education*. 2022. № 2 (4). P. 36–43. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED.2022.25.12.0.4>
33. Svyshch L. O. Requirements for the value component in professional training of foreign language linguists in the age of changing axiological guidelines. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2021. № 1(40). P. 20–24. DOI: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2021.224434>